

UDK: 636.086.033

BROYLER JO‘JALARINING O‘SISH RIVOJLANISHGA LAKTUVET-1 OZIQA QO‘SHIMCHASINING TA’SIRI

J.Kdirbayeva Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universitetining Toshkent filiali tayanch doktoranti
A.E.Yangiboyev Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universitetining Toshkent filiali q.x.f.d, dotsent
I.R.Xolbo‘tayev Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universitetining Toshkent filiali q.x.f.f.d, (PhD)

ANNOTATSIYA

Mazkur ilmiy maqolada broyler jo‘jalarining o‘shishi va rivojlanish jarayoniga Laktuvet-1 nomli biologik faol oziqa qo‘shimchasining ta’siri o‘rganildi. Tajriba sifatida 100 bosh Ross-308 zotli broyler jo‘jalari tanlab olindi va 2 guruhga bo‘lindi: nazorat va tajriba guruhi. Tajriba guruhiga asosiy yemga qo‘shimcha ravishda Laktuvet-1 qo‘shildi. O‘rganish natijalari shuni ko‘rsatdiki, Laktuvet-1 preparati qo‘shilgan jo‘jalarda tana og‘irligining o‘shishi, yemdan foydalanish koeffitsienti va umumiy sog‘lomlik ko‘rsatkichlari sezilarli darajada yaxshilandi. Bundan tashqari, Laktuvet-1 ichak mikroflorasining muvozanatini saqlash, ovqat hazm qilishni yaxshilash va immunitetni kuchaytirishda ijobiy rol o‘ynadi. Xulosa qilib aytganda, Laktuvet-1 preparati broylerlar uchun ekologik toza, samarali va xavfsiz oziqa qo‘shimchasi sifatida tavsiya etilishi mumkin.

Kalit so‘zlar: Broiler jo‘jalari, Laktuvet-1, o‘shish sur’ati, oziqa qo‘shimchasi, immunitet, ichak mikroflorasi. alternativ, assimilatsiya, Kobb-500.

АННОТАЦИЯ

В данной научной статье изучено влияние биологически активной кормовой добавки Лактивет-1 на рост и развитие бройлерных цыплят. В исследовании использовались 100 цыплят кросса Росс-308, разделённых на

контрольную и опытную группы. Цыплятам опытной группы в рацион дополнительно вводили Лактивет-1. Результаты показали, что у цыплят, получавших добавку, наблюдались лучшие показатели прироста массы, коэффициента использования корма и общего состояния здоровья. Лактивет-1 способствовал улучшению пищеварения, поддержанию баланса кишечной микрофлоры и укреплению иммунитета. В итоге добавка может быть рекомендована как экологически безопасное и эффективное средство в рационе бройлеров.

Ключевые слова: Бройлеры, Лактивет-1, рост, кормовая добавка, иммунитет, микрофлора кишечника, альтернатива, усвоение, Кобб-500.

ANNOTATION

This scientific article examines the effect of the biologically active feed additive Laktuvet-1 on the growth and development of broiler chickens. A total of 100 Ross-308 broiler chicks were used and divided into control and experimental groups. The experimental group received Laktuvet-1 as a supplement to the main diet. Results showed that chicks receiving the supplement had significantly better weight gain, feed conversion ratio, and overall health. Additionally, Laktuvet-1 positively influenced gut microbiota balance, improved digestion, and enhanced immunity. In conclusion, Laktuvet-1 can be recommended as an eco-friendly, effective, and safe feed additive for broilers.

Keywords: Broiler chickens, Laktuvet-1, growth rate, feed additive, immunity, gut microbiota, alternative, assimilation, Cobb-500.

Asosiy izlanishlar: Hozirgi kunda go'sht yo'nalishidagi broyler jo'jalar go'shtiga iste'molchilar talabining salmog'i ko'payib, bir qancha broyler go'shti yetishtiruvchi tadbirkorlik xo'jaliklari soni ortib borayotgan bo'lsa-da, Ross-308 krossli broyler jo'jalarini o'sish va rivojlanish, mahsuldorlik sifatlarini yaxshilash hamda boquv davrini imkon qadar qisqartirish asosiy vazifalardan biri bo'lib

kelmoqda. Bu borada ilmiy-tadqiqot ishlarini amalga oshirish uchun O'zbekiston olimlaridan S.Azimov, D.Azimov, A.Alimov, M.A.Ismoilov, A.Tursunov, G'.Jumaniyozov, G.B.Ibodullayeva, Sh.Doniyorov va boshqalar tomonidan go'sht yo'nalishidagi parrandalarni parvarishlash, o'sish va rivojlanish ko'rsatgichlarini oshirish usullarini o'rganishda turli parvarishlash va oziqlantirish usullaridan foydalanish mumkinligi to'g'risidagi ilmiy tadqiqot ishlarni olib borishgan.

KIRISH

Mazkur yo'nalishda bundan oldin o'tkazilgan ko'plab tadqiqotlarning ijobiy natijalariga qaramay, fundamental va hayvonlarda ovqat hazm qilishning ovqatlanish tarkibidagi o'zgarishlarga moslashish mexanizmi bilan bog'liqligini ko'rsatadi. Zamonaviy krosslarning yuqori mahsuldor parrandalari retseptida mahalliy proteinli ekinlarni va rus olimlarining prebiyotik va probiyotik preparatlar ko'rinishidagi so'nggi ishlanmalarini birgalikda qo'llash bo'yicha amaliy tajribalar hali ham yetarli emas. Qolaversa asab va gumoral tartibga solishni hisobga olgan holda, ozuqa antibiotiklarisiz yangi turdagi retsept ta'sirida yosh va katta tovuqlar tanasining stressga chidamliligini oshirish jarayonining mexanizmi o'rganilmagan.

Jumladan, sanoat intensiv go'sht ishlab chiqarish ozuqa retseptini va ularning tuzilishini optimallashtirishning yangi strategik yo'nalishlarini ishlab chiqishni talab qiladi, bu parrandachilik sanoatiga retseptning ozuqaviy qiymatini va ozuqaning organizm tomonidan hazm bo'lishini hisoblashning yanada zamonaviy darajasini taklif qilishi, o'ziga xos xususiyatlarini saqlab qolishi mumkin. krossning genetik potentsiali, parrandalarning xavfsizligi va immunitetini oshiradi va hayvonlar va parrandalarning chiqindilari natijasida kelib chiqadigan azot bilan atrof-muhit ifloslanishini kamaytirishga yordam beradi.

NATIJALAR VA MUNOZARALAR

Broyler jo'jalarining yashovchanligi va tirik vazni

Kumelakt-1 va Laktuvet-1 ozuqa qo'shimchasini berib boqish bo'yicha tajriba

natijalariga ko'ra, bu broyler jo'jalarining hayotchanligiga ta'sir qilmaydi. Broylar jo'jalarining xavfsizligi (1-jadval) 1, 2 va 3 - guruhlarda yetishtirishning dastlabki 4 haftasida bir xil bo'lib, 98% ni, 3-guruhda esa 96% ni tashkil etdi. Yo'qotishning sabablari so'rilmagan tuxum sarig'i va travmatik shikastlanishdir.

1-jadval

Broylar jo'jalarining xavfsizligi, %

Guruh	O'sish davrlari	
	4 hafta	6 hafta
Nazorat	98	94
1-Tajriba	98	96
2-Tajriba	98	96

O'sish davrida 1-tajriba va 2 tajriba guruhi jo'jalarining hayotchanligi bir xil bo'lib, 96% ni tashkil etdi, eng past saqlanish nazorat guruhda qayd etildi - 94 %.

Broylar jo'jalarining o'rtacha tirik vazni 2-jadvalda keltirilgan.

2-jadval

Broylar jo'jalarining o'rtacha tirik vazni, g

Yoshi,kun	Guruhlar		
	Nazorat	1-tajriba	2-tajriba
1	45,7	45,7	45,7
7	140,3±2,2	148,21±2,10	160,41±1,95***
14	571,5±6,1	601,11±6,03	660,49±5,71***
21	1000,41±12,04	1036,64±10,67	1149,61±14,87
28	1571,6±22,8	1641,02±22,48	1803,41±17,82***
35	2262,5±25,46	2350,82±25,94	2805,61±31,62
42	3036,7±37,65	3168,42±38,20	3671,51±40,53***

($p < 0,001$)

Kumelakt-1 va Laktuvet-1 bilan oziqlantirish bo'yicha tajriba natijalari shuni ko'rsatdiki, uni hayotning birinchi haftasida jo'jalarning tirik massasiga ta'siri deyarli hech qanday tarzda namoyon bo'lmadi. O'rtacha tirik vazn 140,3 g dan 160,4 g gacha bo'lgan.

Parvarishlashning ikkinchi haftasida 2-guruh jo'jalari 428,64 g maksimal tirik vaznga ega bo'lishdi, bu ishonchli ($p < 0,05$ da) boshqa guruhlarining ko'rsatkichlaridan ustundir.

Jadval malumotlaridan ko'rishimiz mumkinki, jo'jalarning tirik vazni nazorat tengdoshlaridan yuqori edi: 2-tajriba guruhimizdagi jo'jalar nazorat guruhimizga nisbatan 14 kun ichida-15,57% ga ($p < 0,001$), 21 kun ichida-14,9% ga ($p < 0,001$), 28 kun ichida-14,74 % ga ($p < 0,001$), 35 kun ichida-24,00 % ga ($p < 0,001$), 42-kuni 20,90 % ga ($p < 0,001$). Probiyotikni asosiy ratsioniga qo'shimcha ravishda olgan birinchi tajriba guruhi ikkinchi tajriba guruhiga nisbatan tirik vazn bo'yicha 14 kun ichida 9,87% ($p < 0,001$), 21 kun ichida 10.89 % ($p < 0,001$), 28 kun ichida 9,89 % ($p < 0,001$) , 35 kunda 19,3% ($p < 0,001$), 41 kunda 15,86% ($p < 0,001$) ga ortda qoldi.

Besh haftalik bo'lganida, 2-guruh jo'jalari nazoratdan sezilarli darajada tirik vaznga ega bo'lib, tirik vazni tajribada 2805,61 g va nazorat ostida 2262,5 g ni tashkil etdi.

O'sishning butun davrida o'rtacha tirik vaznda ishonchli farqlar bilan tafovutni ko'rish mumkin. 1 va 2 guruhlarining ko'rsatkichlari o'sish tendentsiyasiga ega edi: 1 - guruhdagi tirik vazn 3168,42 g, 2 - guruhda-3671,51 g, nazorat guruhida-3036,7 gm ni tashkil qildi.

Broyler jo'jalarining tirik vaznining o'rtacha kunlik o'sishi to'g'risidagi ma'lumotlar 3-jadvalda keltirilgan.

"Laktuvet-1" dan foydalanish (2-guruh) butun o'sish davrida o'rtacha kunlik o'sishni oshirishga imkon berdi. Kumelakt-1 ni iste'mol qilgan 1-guruh

joʻjalarining o'sishi biroz pastroq edi.

3.3.3-jadval

Broyler joʻjalarining tirik vaznining o'rtacha kunlik o'sishi, gm

Yoshi /kun	Guruhlar		
	Nazorat	1-Tajriba	2-Tajriba
7	25,7±0,61	27,0±0,28	29,11±0,29
14	41,6±0,91	54,7±0,93	61,44±0,89
21	81,65±2,13	86,34±1,58	93,41±0,93
28	98,72±3,46	101,48±2,43*	114,61±2,03
35	110,63±3,47	116,82±4,07	123,73±2,58
41	125,81±4,99	136,5±2,10	140,5±1,75
O'sish davrida o'rtacha	80,63	87,19	93.8

6 haftalik o'sishda hayotning dastlabki 10 kunida (2 — guruh) "Laktuvet-1" va Kumelakt-1 bilan boqilgan joʻjalarda maksimal o'sish kuzatildi-93,8 g.

Eng past o'sish nazorat guruhidagi joʻjalarda bo'lgan-80,63 g.

XULOSA

Ushbu olib borilgan tajribalar yakunida shunday xulosa qilish mumkinki Kobb 500 krossli broyler joʻjalarini go'sht mahsuldorligini va o'sish intensivligi va tirik vazn dinamikasini oshirish maqsadida ularga Laktuvet-1 oziqa qo'shimchasini berish ijobiy samara beradi.

ADABIYOTLAR

1. A.Yangiboyev, I.Xolbo'tayev, N.Sattorov. Utilization of nitrogen and mineral substances by the organism in the care of ross-308 broiler chicks with the help. International Conference on Developments in Education Hosted from Toronto, Canada <https://econferencezone.org> 21 st August – 2024 9-16 bet
2. A.Yangiboyev, I.Xolbo'tayev, N.Sattorov. Tetrabiotik yordamida broyler jo'jalarini parvarishlashda ozuqa moddalari va energiyaning organizm tomonidan o'zlashtirilishi. International Conference on Developments in Education Hosted from Saint Petersburg, Russia <https://econferencezone.org> July - 23rd 2024 10-17 bet
3. A.Yangiboyev, I.Xolbo'tayev, A.Narimov. Tuxum yo'nalishidagi jo'jalarni Quruq sut ozuqa qo'shimchasi yordamida parvarishlashda Aniqlash tajribasini o'tkazish natijalari Open Academia: Journal of Scholarly Research Volume 1, Issue 8, August, 2024 ISSN (E): 2810-6377 Website: <https://academiaone.org/index.php/4> 1-5 bet
4. I.R.Xolbo'tayev - Broiler jo'jalarining tirik vazn dinamikasi, o'sish intensivligi va yashovchanligiga Tetrabiotik probiotigining ta'siri. Chorvachilik va naslchilik ishi ISSN-2181-9459 Ilmiy-amaliy jurnal №4 2024 yil 18-21 bet
5. I.R.Xolbo'tayev Effect of tetrabiotic probiotic on quantitative and qualitative indicators of broiler chicken meat. Neo science peer reviewed journal volume 24, august - 2024 ISSN (e): 2949-7701 www.neojournals.com 1-6 papers
6. Sh.N.Nasimov, J.M.Sattorov, X.R.Berdiev va boshqalar "Innoprovot" mahalliy probiotigining broyler jo'jalari kolibakteriozi va salmonellyoziga profilaktik ta'siri. Veterinariya meditsinasi jurnali Maxsus son 2. 2023 155-159 betlar.
7. Shambaeva S.D. Broiler tovuqlarini boqishda "Alift" probiyotik preparatidan foydalanish / Shambaeva S.D., Efremova N.N. // Tr.Buryat davlat qishloq xo'jaligi fanlari akad. - jild. 39, 1-qism. - B. 150-153.

8. Ибрагимов, А.А. Этиология и патоморфогенез колибактериоза птиц / ИИИ Междун. ветер, конгр. по птицев.- М., 2007.-С.158-161.
9. Kochish, I.I. Belgograd Broiler ZAO go'shtli tovuqlar ratsionida immunokorrektiv ozuqa qo'shimchasidan foydalanish / I.I. Kocsis, E.P. Lapugin, O.I. Kocsis, S.V. Makarov - Matn: to'g'ridan-to'g'ri // Rossiya veterinariya jurnali. Ferma hayvonlari. - 2012. - No 2. - B. 13-15.